
KİTAP TANITIMI

İbn Hazm El-Endelüsî, *Cevâmiu's-Sîre*, İhsan Abbas, Nasîre'd-Din Esed (thk), Dâru'l-Mearif, Mısır, ty. 472 s.

Osman Curuk *

İslam'ın Batıya açılan kapısı olan Endülüs'te birçok ilim adamı yetişmiştir. Bu coğrafyada yetişmiş önemli simalardan biri olan Ebu Muhammed Ali b. Ahmed b. Said b. Hazm (ö. 456/1064) İslami İlimlerde temayüz etmiş ve birçok alanda eserler vermiştir. Bu alanlar arasında fıkıh, kelim, edebiyat, felsefe, mezhepler tarihi, dinler tarihi, ensab ve İslam Tarihi bulunmaktadır. İbn Hazm'ın eser vermiş olduğu bir diğer alan ise siyerdir.

İbn Hazm'ın çalışmasını değerlendirdiğimiz zaman Hz. Peygamberin hayatını kaleme alırken üç ana hedefi bulunduğunu görmekteyiz. Bunlardan ilki olarak Hz. Peygamberin hayatının bizler için örnek olmasıdır. Onun “Kim ahiret için hayır, dünya hayatının hikmetini, yaşam tarzının hikmetini, güzel ahlaklı, erdemli ve faziletli olmayı isterse Allah'ın elçisi Hz. Peygamberin hayatını örnek alsın ve ona uysun. Mümkün olduğu kadar onun hayatını ve ahlakını kendisi için örnek alsın” şeklindeki ifadesini onun siyer ilmindeki ana gayesi olarak değerlendirebiliriz. Ona göre siyer ilmi insanlığın olgunlaşması için ve yine insanlığın kendine örnek alması bakımından önemli bir ilimdir. Bu bağlamda İbn Hazm Hz. Peygamberin hayatını kaleme alırken sade, kolay anlaşılır ve gerçekleri açıklayıcı olması gerektiğini ortaya koymaya çalışmıştır. (İbn Hazm, *Cevamiu's-Sîre*, s. 18.)

* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İslam Tarihi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

İbn Hazm'ın mensubu olduğu Zahiri düşüncenin etkisi ile siyer ilmini Hz. Peygamberin hadislerini ve sünnetini aktarma hususunda önemli bir ilim olarak nitelemiştir. İbn Hazm Zahiri mezhebinin önemli ilkeleri arasında yer alan "Nakle" büyük önem vermiştir. Bunun sonucu olarak İbn Hazm siyer ilmini mezhebin önemli bir parçası haline getirmiştir. Fakat bu amacın yanında Onun eğitim ile ilgili bir hedefinin olduğunu da anlamaktayız. Onun Hz. Peygamberin hayatını yazarken sade bir dil kullanması, kısa ve öz ifadeler kullanması öğrencilerin rahatça anlayabilmesini kolaylaştırmıştır. İbn Hazm böylece Hz peygamberin hayatını okuyan herkes için kolay ve anlaşılır olmasını ve aynı zamanda da eğitici olmasını istemektedir. Eğitim ve öğretim kaygısı ile İbn Hazm Hz. Peygamberin hayatını ele almıştır. Zira İbn Hazm'a göre Hz. Peygamberin sünnetini öğretmede Siyer ilmi önemli bir yer tutmaktadır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi İbn Hazm içinde yaşadığı toplumdaki etkilenmiştir. O içinde bulunduğu toplumun farklı milletlere mensup üyeleri ile sürekli iletişim halinde olmuştur. Bu şartların gereği İbn Hazm Hz. Peygamberin hayatını yazarken Hristiyanların ve Yahudilerin iddialarına karşı savunmacı bir anlayış içine de girmiştir. Yazmış olduğu El-Fasl fi Milel ve'n-Nihal isimli eserinde Yahudi ve Hristiyanların iddialarına cevap olarak yazmıştır. Yazmış olduğu reddiyede sekiz konu üzerinde durmuş ve bu iddialara cevap vermiştir. Bu iddialar şunlardır: Hz. Abbas kıssası, garânik olayı, Zeynep bint Cahş ile olan evliliği ve Bedir esirleri için alına fidye gibi tartışmalı konularda Yahudi ve Hristiyanların iddialarına cevaplar vermiştir. Onun;

"Hz. Peygamber cehalet ülkesinde ortaya çıktı. Onun okuma yazması yoktu. İki defadan başka ülkenin dışına çıkmamıştır. Bu seyahatlerden ilki çocukken Amcası Ebu Talib ile birlikte Suriye'ye gittikleri seyahattir. Diğer seyahati ise yine Suriye'ye yapmış olduğu seyahattir. Bu seyahatinde Suriye'de fazla kalmadı ve O kavminden fazla ayrılmadı. Daha sonra Allah (cc) bütün Arapların hepsini ona itaat ettirdi. Hz. Peygamber ise ne kendini ne de yaşam tarzını değiştirdi. Öyle ki O vefat ettiğinde ailesinin geçimini sağlamak için bir miktar arpa karşılığında zırhını rehin bırakmıştı. Hz. Peygamber kendisine ait bir dinar veya bir dirhem olduğu halde asla sabahlamadı. Bulabildiğini yer,

eli ile ayakkabısını onarır, elbisesini yamardı. O başkasını kendine tercih ederdi. Erdemli bir ashâbı Yahudi tarafından öldürüldü, ashâbın ölümü Hz. Peygamber için bir ordunun yıkımına denkti fakat O bunu düşmanlarına eziyet etmek için bir sebep olarak görmedi. Zira yüce Allah kendisine henüz savaşmayı emretmemişti. Yine bununla onların kanlarını dökmeyi, mallarını elde etmeyi amaçlamadı.” şeklindeki ifadesi İbn Hazm’ın siyer ilmi konusunda savunmacı bir anlayış içinde olduğunun bir kanıtı olarak değerlendirilebilir. (İbn Hazm, *Cevamiu's-Sîre*, ss. 40-43)

İbn Hazm eserini yazarken Hz. Peygamberin peygamberliğinin belirtileri, Hz. Peygamberin Ahlakı ve onun şemâli konularına önem vermiştir. İbn Hazm’a göre Hz. Peygamberin hayatı ile ilgili olan bu konular onun peygamberliğine en önemli delil olarak gösterilebilir. (İbn Hazm, *Cevamiu's-Sîre*, s. 41.)

İbn Hazm Hz. Peygamberin örnek hayatının onun peygamberliği için en büyük mucize olduğunu vurgular. O, “Eğer bir kişi Hz. Peygamberin hayatını araştırıp, onun hayatı hakkında fikir sahibi olursa, o kişinin Hz. Peygamberin peygamberliğini doğrulaması kaçınılmaz olur. Bu kişi Hz. Peygamberin gerçekten Allah’ın elçisi olduğuna tanıklık eder ve eğer Hz. Peygamberin Sîreti dışında herhangi bir mucizesi olmasa bile Hz. Peygamberin hayatı mucize olarak yeter.” şeklindeki açıklaması onun bu düşüncesini desteklemektedir. İbn Hazm Hz. Peygamberin hayatının diğer maddi mucizelerin hepsinden üstün olduğunu vurgulamıştır.

Sonuç olarak İbn Hazm Hz. Peygamberin sîretini yazarken birkaç hedef gözetmiş ve bu hedefler doğrultusunda eserini kaleme almıştır. O, eserinde özetleme metodunu kullanmış, fazla ayrıntıya girmeden olayları nakletmiştir. Eseri yazarken kendinden önce yazılmış olan birçok siyer kitabını kaynak olarak kullanmış olduğunu görmekteyiz. Bunlar arasında en çok istifade ettiği kaynak eser İbn İshak’ın (ö. 151) es-Sîre isimli eseridir. Eserini yazarken birçok tartışmalı konuda kendi görüşünü kesin bir şekilde ortaya koyarken birçok konuda ise hüküm vermemiş ve sadece olayı nakletmekle yetinmiştir. Yine olayların tarihlerini verme konusunda çok dikkatli ve titiz bir çalışma yapmıştır. Öğrencisi Humeydî bu konuyu “Ebu Muhammed tarihleri daha iyi

bilir.” şeklinde ifade etmiştir. Bu nedenle onun eseri olayların tarihi konusunda kesin ve sağlam görüş içeren bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı İbn Hazm birçok kişi tarafından kaynak olarak gösterilmiştir.